

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Maliranta, Mika; Nurmi, Satu

Title: Maahanmuuttajien yritystoiminnan merkitys Suomen työllisyyden ja tuottavuuden yritysdynamiikalle

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © 2019 Kansantaloudellinen yhdistys.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Maliranta, M., & Nurmi, S. (2019). Maahanmuuttajien yritystoiminnan merkitys Suomen työllisyyden ja tuottavuuden yritysdynamiikalle. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 115(2), 289-316. https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2019/06/LOW3_31086773_KAK_sisus_2_2019_176x245-Copy-77-104.pdf

Maahanmuuttajien yritystoiminnan merkitys Suomen työllisyyden ja tuottavuuden yritysdynamiikalle

Mika Maliranta ja Satu Nurmi

Tutkimuksessa tarkastellaan maahanmuuttajataustaisten yritysten reaalisien arvonlisäyksen, työllisyyden ja työn tuottavuuden kasvua Suomessa vuosina 2007–2016. Analyysissä on käytetty Tilastokeskuksen ns. FLOWN-aineistoa, joka mahdollistaa yritysten, niiden omistajien ja työntekijöiden rekisteripohjaisten tietojen yhdistämisen. Maahanmuuttajataustaisten yritysten osuus yrityskannasta on ollut muutamana prosentina ja osuus yrityssektorin työvoimasta yhden prosentin luokkaa, joten niiden vaikutus Suomen talouden ja työllisyyden kasvuun on pakostakin rajallinen. Maahanmuuttajataustaisten yritysten reaalisien arvonlisäyksen kasvu on kuitenkin ollut selvästi muita yritysryhmiä nopeampaa. Työpaikkojen syntymisaste on niissä ollut poikkeuksellisen voimakasta, mutta työpaikkojen tuhoutumisaste on ollut silti samaa luokkaa kuin kotimaisissa paikallisissa yrityksissä. Maahanmuuttajataustaiset yritykset ovat luoneet subteellisen paljon matalan tuottavuuden ja palkkatason työpaikkoja. Niiden palkkojen kasvu on ollut keskimäärin muita nopeampaa, mutta palkkojen myötäsyklinen subdannevaihtelu on ollut muita voimakkaampaa.

Maahanmuuttajien vaikutuksesta Suomen talouskehitykseen on käyty vilkasta keskustelua. On huomautettu, että Suomen huoltosuhte on heikentynyt huolestuttavaan suuntaan. Tilastokeskuksen tuoreimmat väestöennusteet ovat antaneet lisää huolenaiheita. Julkisen talouden

kestävyyden kannalta on tärkeä kysymys, kuinka hyvin maahanmuuttajat työllistyvät.

Pitkän aikavälin talouskasvu puolestaan määräytyy työpanoksen ja työn tuottavuuden kasvun perusteella, ja työn tuottavuus on näistä pitkällä aikavälillä ratkaiseva. Neoklassiseen

FT Mika Maliranta (mika.maliranta@kkv.fi) on tutkimusprofessori Kilpailu- ja kuluttajavirastossa ja taloustieteen professori Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulussa. KTT Satu Nurmi (satu.nurmi@tilastokeskus.fi) on Tilastokeskuksen tutkimuspäällikkö. Kirjoittajat kiittävät rahoituksesta hanketta ”Kansalaisuuden kuilut ja kuplat (BIBU)”, jota rahoittaa Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvosto (Helsingin yliopisto 312710 / Elinkeinoelämän tutkimuslaitos 312711) sekä TT-säätiön hanketta ”Maahanmuuttajat ja yritysdynamiikka”. Kirjoittajat kiittävät myös anonyymiä refereeä hyvistä kommentteista. Suurelta osin samansisältöinen kirjoitus on ilmestynyt myös Etlan julkaisusarjassa otsikolla ”Maahanmuuttajataustaiset, paikalliset ja globaalit yritykset Suomen työpaikka- ja tuotantorakenteiden muutoksessa” (ETLA Raportti No 91).

kasvuteoriaan nojautuen työn tuottavuus voidaan jakaa niin sanottua kasvulaskentaa käyttäen kolmeen päätekijään. Ne ovat pääoma-intensiivisyys, työpanoksen rakenne (laatu) sekä jäännöstermi, jota kutsutaan kokonais-tuottavuudeksi (*total factor productivity*, TFP).

Innovaatioperusteisen schumpeterilaisen kasvuteorian hengessä on puolestaan luontevaa tarkastella työpanoksen ja työn tuottavuuden kasvun tekijöitä yritystasolla (Aghion ym. 2014; Hyytinen ja Maliranta 2019). Koko talouden tasolla nähtävä työllisyyden nettokasvu-aste on yritystasolla tapahtuvan työpaikkojen syntymisasteen ja työpaikkojen tuhoutumisasteen erotus. Työpaikkojen syntymisaste kertoo, kuinka paljon uusia työpaikkoja on syntynyt sellaisiin yrityksiin, jotka ovat tulleet juuri markkinoille tai jotka ovat lisänneet henkilökuntaansa edellisestä vuodesta. Työpaikkojen tuhoutumisaste puolestaan kertoo, kuinka paljon taloudessa on kadonnut työpaikkoja siksi, että jotkin yritykset ovat lopettaneet toimintansa tai vähentäneet henkilökuntaa edellisestä vuodesta (Davis ja Haltiwanger 1999; Ilmakuus ja Maliranta 2011).

Työn tuottavuuden kasvun yritystason tekijöitä voidaan puolestaan tarkastella hajotelmilla, joiden avulla voidaan arvioida, mikä merkitys uusien yritysten markkinoille tulolla, vanhojen yritysten poistumisella ja työvoiman uudelleen kohdentumisella yritysten välillä on ollut työn tuottavuuden kasvulle.

Sekä työpaikkojen muutoksia että työn tuottavuuden yritystason tekijöitä voidaan edelleen jakaa erilaisten yritysryhmien mukaisesti osiin. Tällä tavalla esimerkiksi Maliranta ja Hurri (2017) tarkastelevat, mikä merkitys kasvuyrityksillä on ollut työpaikkojen luonnille, tuottavuuden kasvulle, talouskasvulle ja talouden tuottavuutta vahvistavalle yritys- ja

työpaikkarakenteiden muutokselle eli niin sanotulle luovalle tuholle.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme maahanmuuttajien merkitystä Suomen talouskasvulle, mutta keskitymme yrityssektoriin. Tarkastelemme työpaikkojen syntymistä, tuhoutumista ja työn tuottavuuden kasvua maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä. Teemme lisäksi vertailuja paikallisiin kotimaisiin yrityksiin sekä kotimaisiin ja ulkomaisiin monikansallisiin yrityksiin.

1. Paikalliset, globaalit, ulkomaiset ja maahanmuuttajataustaiset yritykset

Kirjallisuudessa on jo kauan sitten havaittu, että ulkomaisten yritysten tuottavuus ja palkat ovat kotimaisia korkeammat. Erityisen selvä ulkomaisten ja kotimaisten yritysten ero on kehitysmaissa (Willmore 1986), mutta ero on merkittävä myös kehittyneissä maissa. Doms ja Jensen (1998) havaitsivat, että Yhdysvaltojen teollisuudessa ulkomaiset yritykset maksoivat teollisuustyöntekijöille 7 prosenttia ja muille työntekijäryhmille 2 prosenttia korkeampaa palkkaa kuin kotimaiset yritykset, vaikka taustatekijät kuten toimipaikan koko, ikä, toimiala ja sijainti kontrolloitiin tilastollisilla menetelmillä. Palkkaeroa selittää työn tuottavuus, joka oli ulkomaisissa yrityksissä peräti 20 prosenttia kotimaisia yrityksiä korkeampi, vaikka edellä mainitut tekijät oli kontrolloitu. Melkein puolet tästä tuottavuuserosta selittyy sillä, että ulkomaalaisomisteisissa toimipaikoissa on suurempi pääomakanta työpanosta kohti, mutta merkittävä osa jää selittämättä.

Johtamisen laatu on yksi tuottavuuteen vaikuttavista tekijöistä, mihin on viime vuosina

kiinnitetty yhä enemmän huomiota (Bloom ym. 2014). Näissä analyyseissä on havaittu, että Yhdysvaltojen teollisuudessa paikallisten kotimaisten yritysten johtamiskäytännöt ovat selvästi heikompia kuin ulkomaisten yritysten. Samanlainen ero johtamisen laadussa paikallisten ja ulkomaisten yritysten välillä on havaittu kaikissa muissakin maissa (Bloom ym. 2014, ks. kuvio 7).¹

Kun Doms ja Jensen (1998) tekivät vertailuja monikansallisten yhdysvaltalaisen ja ulkomaisten toimipaikkojen² välillä, he havaitsivat, että palkoissa ei ollut merkittävää eroa, mutta monikansallisissa yhdysvaltalaisissa toimipaikoissa työn tuottavuus oli muutamia prosentteja korkeampi kuin ulkomaalaisomisteisissa toimipaikoissa. Nämä ja myöhemmät analyysit kertovat, että on tärkeämpää tehdä erottelu paikallisten ja monikansallisten yritysten kuin kotimaisten ja ulkomaalaisomisteisten yritysten välillä (Bellak 2004). Kansainvälisen kaupan ja omistuksen teoriassa on kiinnitetty huomiota tähän vaikuttaviin tekijöihin ja mekanismeihin (Helpman ym. 2004; Helpman 2006).

Ulkomaalaisomisteisilla yrityksillä voi olla positiivisia vaikutuksia kansantalouden tuottavuuteen kolmesta syystä. Ensinnäkin, koska ulkomaalaisomisteisten (ja monikansallisten) yritysten tuottavuuden taso on korkea, niillä on suora positiivinen vaikutus talouden tuot-

tavuuteen. Toiseksi, ulkomaisilla yrityksillä on korkean tason teknologista tietämystä, joka voi levitä paikallisiin yrityksiin esimerkiksi työntekijävirtojen välityksellä ja nostaa paikallisten yritysten tuottavuutta (Blomström ja Kokko 1998; Balsvik 2011). Kolmanneksi, ulkomaalaisomisteiset yritykset voivat lisätä kilpailupainetta paikallisilla markkinoilla, mikä voi lisätä paikallisten yritysten innovaatiokannusteita ja tätä kautta niiden tuottavuutta (Aghion ja Howitt 2009).

Toisaalta kilpailupaineen vaikutus voi olla kaksijakoinen. Se voi lisätä parhaiden paikallisten yritysten innovaatiohalukkuutta, koska onnistuneen innovaation jälkeen niillä voi vielä olla mahdollisuus menestyä maassa toimivan ulkomaalaisomisteisen yrityksen kanssa kilpailtaessa (Aghion ja Howitt 2009, s. 274–281). Toisaalta kilpailupaine voi lannistaa innovaatiohalukkuutta yrityksessä, joka on tuottavuudeltaan niin paljon globaalia yritystä heikompi, ettei se onnistuneen innovaationkaan jälkeen menesty kamppailussa (Boone 2000). Kova tuotemarkkinakilpailu paikallisten ja ulkomaalaisomisteisten yritysten välillä voi vähentää työntekijöiden välistä liikkuvuutta, koska ulkomaalaisomisteisilla yrityksillä on merkittävä intressi yrittää vähentää arvokkaan tiedon leviämistä paikallisiin kilpailijoihin (Fosfuri ym. 2001). Kova tuotemarkkinakilpailu voi siis heikentää sitä ulkomaalaisomisteisista yrityksistä aiheutuvaa positiivista tuottavuusvaikutusta, joka syntyy teknologisen tiedon leviämisestä. Hakkala Nilsson ja Sembenelli (2018) saavat tälle ennusteelle empiiristä tukea suomalaisilla aineistoilla.

Maahanmuuttajataustaisten yritysten merkityksestä talouskasvulle ja työllisyydelle on sangen laaja kirjallisuus (Fairlie ja Meyer 2003; Fairlie ja Lofstrom 2015; Kerr Pekkala ja Kerr

¹ Aimoastaan Ruotsin teollisuudessa tämä ero on vähäpätöinen. Yksi mahdollinen (spekulatiivinen) selitys tälle on se, että Ruotsin kaltaisessa pienessä avotaloudessa myös paikalliset yritykset joutuvat niin kovaan kansainvälisen kilpailun paineeseen, ettei huonosta johtamisesta aiheutuvaan kilpailuhaittaan ole mahdollisuutta.

² Ulkomaaiset yritykset ovat tietysti määritelmällisesti monikansallisia, koska niillä on tuotantotoimintaa jossakin muussakin maassa kuin siellä missä pääomistus on.

2016; Fornaro 2018). Monet tutkimuksista keskittyvät korkean teknologian aloihin tai yrityksiin. Jotta saataisiin kattava kuva maahanmuuttajataustaisten yritysten merkityksestä koko kansantalouden kasvulle, on tarpeellista ottaa tarkasteluun edustavasti kaikenlaiset yritykset. Kun halutaan arvioida maahanmuuttajataustaisten yrittäjien tai ulkomaisen omistuksen vaikutusta Suomen talouteen, edellä esitettyjen havaintojen perusteella luokittelussa on tärkeää tehdä ero paikallisten ja globaalien yritysten välillä. Paikallisella yrityksellä tarkoitetaan tässä sitä, että yrityksen omistus on pääasiassa Suomessa asuvilla henkilöillä eli että yritys ei ole monikansallinen. Paikalliset yritykset jaetaan edelleen suomalaisessa sekä maahanmuuttajataustaisten (paikallinen ulkomainen) omistuksessa oleviin yrityksiin. Vastaavasti globaalit monikansalliset yritykset jaetaan suomalaisessa omistuksessa oleviin sekä ulkomalaisomisteisiin. Globaalit yritykset jaetaan siis kahteen osaan vastaavalla tavalla kuten Doms ja Jensen (1998) sekä lukuisat muut tutkimukset ovat viime vuosina tehneet.

Tutkimuksessa yritykset siis ryhmitellään seuraavasti:

- a. Paikalliset kotimaiset
- b. Paikalliset ulkomaiset (maahanmuuttajataustaiset yritykset)
- c. Globaalit kotimaiset (monikansalliset kotimaiset yritykset)
- d. Globaalit ulkomaiset (monikansalliset ulkomaiset yritykset)

2. Aineisto

Tutkimuksessa tarkastellaan vähintään yhden henkilön yrityksiä yrityssektorilla, johon tässä tutkimuksessa luetaan seuraavat toimialat (suluissa on TOL 2008 -toimialaluokituksen mukainen tunnus):

- Kaivostoiminta ("B")
- Teollisuus ("C")
- Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta ("D")
- Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito ("E")
- Rakentaminen ("F")
- Tukku- ja vähittäiskauppa ("G")
- Kuljetus- ja varastointi ("H")
- Majoitus- ja ravitsemustoiminta ("I")
- Informaatio- ja viestintä ("J")
- Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta ("M")
- Hallinto- ja tukipalvelutoiminta ("N")

Kuten tämän tutkimuksen aineiston kuvalevassa analyysissä käy ilmi, maahanmuuttajataustaisten yritysten lukumäärä on teollisuudessa sen verran pieni, että tulokset ovat tältä osin epäluotettavia. Tästä syystä empiirisessä analyysissä keskitytään vielä erikseen yksityisiin palveluihin, joihin tässä luetaan toimialat tukku- ja vähittäiskaupasta hallinto- ja tukipalvelutoimintoihin, eli toimialoihin "G"–"N" pois lukien rahoitus- ja vakuutussektori ("K") ja kiinteistöalan toiminta ("L").

Maahanmuuttajataustaisia yrityksiä on määritelty Tilastokeskuksen yritystietopalvelussa vuodesta 2013 lähtien yrityksille kohdistetun yrittäjätyöpanoksen kautta. Yrittäjäpanoksen arvioinnissa on käytetty useita eri tie-

tolähteitä, eikä vastaavia estimaatteja ole saatavilla ennen vuotta 2013. Tässä tutkimuksessa on tärkeää katsoa paikallisia ja globaaleja yritysryhmiä pidempänä aikasarjana, jotta voimme arvioida yrityssektorin kehityskulkuja. Tähän tarkoitukseen olemme muodostaneet maahanmuuttajataustaisista yrityksistä aikasarjan vuosille 2006–2016 käyttämällä Verohallinnon Tilastokeskukselle tilastotarkoituksiin toimittamia tietoja osakeyhtiöiden omistajaosakkaita. Olemme täydentäneet tätä Tilastokeskuksen *Finnish Longitudinal OWNER-Employer-Employee* (FLOWN) -aineistoa ketjuttamalla henkilöomistajia yritysomistajien takaa sekä linkittämällä aineistoon omistajien yritys- ja henkilöominaisuuksia. FLOWN-aineiston lisäksi hyödynnämme tutkimusaineiston muodostamisessa Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoaineiston syntyperän ja ammattiaseman määritelmiä sekä henkilöiden yritysuhdelinkkejä. Globaalien yritysten määrittely on tehty Tilastokeskuksen yritys- ja konsernirekisterin tietojen avulla. Yrityksen toimintaa kuvaavat tiedot saadaan Tilastokeskuksen tilinpäätösaineistoista.³

Tilastokeskuksen vuonna 2012 käyttöönotetun syntyperäluokituksen mukaan syntyperä määriytyy henkilön vanhempien syntymävaltiotiedon perusteella. Ulkomaalaistaustaisiksi määritellään sekä ensimmäisen että toisen polven ulkomaalaistaustaiset henkilöt, jotka ovat syntyneet itse ulkomailla tai joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ulkomailla syntyneet

henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmässä.

Määrittelemme maahanmuuttajataustaisiksi (b paikallisiksi ulkomaisiksi) yrityksiksi ne yritykset, joiden tiedossa olevista henkilöomistajista (osakeyhtiöt) tai henkilöyrittäjistä (luonnolliset henkilöt, avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt) vähintään puolet on ulkomaalaistaustaisia. Mikäli yritys on monikansallisesti toimiva yritys, se siirtyy ylempiin yritysryhmiin c ja d, joissa tehdään vielä jako kotimaisiin ja ulkomaisiin omistuksen pääasiallisen (vähintään 50 %) perimmäisen omistajatahon mukaan (*ultimate controlling institution*).

3. Empiirinen analyysi

3.1 Kuvailevaa tietoa

maahanmuuttajataustaisista ja muista yrityksistä

Taulukossa 1 esitetään joitakin yritystoimintaa koskevia tilastotietoja yritysryhmittäin vuonna 2016. Pääosa (87,1 %) yrityksistä on paikallisia kotimaisia. Paikallisia ulkomaisia yrityksiä on aineistossamme 3 941 kappaletta (4,6 % yrityksistä) vuonna 2016. Paikallisten yritysten henkilömäärän osuus on alle puolet (46,3 %) ja maahanmuuttajataustaisten yritysten vain pari prosenttia (1,5 %). Vaikka globaalien yritysten osuus kaikista yrityksistä on pieni (8,3 % = 5,6 % + 2,7 %), niiden osuus henkilökunnasta on yli puolet (52,2 % = 33,7 % + 18,5 %). Tästä syystä niiden suora vaikutus kansantalouden tuottavuuden ja palkkojen tasoon on väistämättä merkittävä. Globaalien ulkomaisten yritysten keskipalkko on muita ryhmiä suurempi (keskipalkko 87,4 henkilöä), palk-

³ Laaja valikoima mikroaineistoja tutkimustarkoituksiin on käyttölupamenettelyllä haettavissa käyttöön Tilastokeskuksen tutkijapalveluiden kautta. Valmiit tutkimusaineistot on kuvattu Taika-tutkimusaineistokatalogissa.

kamenot⁴ palkansaajaa kohti muita korkeammat (60 000 €) ja työn tuottavuus muita korkeampi (92 000 €). Globaalit kotimaiset yritykset ovat näissä suhteissa hieman globaaleja ulkomaisia yrityksiä jäljessä, mutta selvästi edellä molempia paikallisten yritysten ryhmiä. Nämä havainnot ovat kansainvälisen kaupan ja suorien sijoitusten kirjallisuuden mukaisia (Helman 2006).

Taulukosta myös nähdään, että maahanmuuttajataustaiset yritykset ovat keskimäärin pienempiä (keskikoko 4,4 henkilöä), yrittäjien osuus suurempi (10,8 %) ja palkkakulut työntekijää kohti (36 000 €) sekä tuottavuus (43 000 €) matalammat, kun vertailukohtana käytetään paikallisia kotimaisia yrityksiä ja varsinkin kun niitä verrataan globaaleihin yrityksiin.

Taulukossa 1 tarkastellaan myös erikseen teollisuutta ja yksityisiä palveluja. Kuten nähdään, teollisuudessa toimivia maahanmuuttajataustaisia yrityksiä on aineistossamme vain 116 vuonna 2016. Niillä on siksi mitätön merkitys koko teollisuuteen ja lisäksi tulokset eivät ole välttämättä kovin luotettavia tai edustavia. Tästä syystä empiirisessä analyysissä keskitytään yrityssektoriin kokonaisuutena sekä erikseen yksityisiin palveluihin. Taulukosta nähdään, että maahanmuuttajataustaiset yritykset ovat painottuneet selvästi yksityisiin palveluihin. Mutta myös yksityisissä palveluissa maahanmuuttajataustaiset yritykset ovat pienempiä kuin paikalliset kotimaiset tai globaalit yritykset. Työvoimakulut ja työn tuottavuuden taso ovat myös suhteellisen matalia. Sitä vastoin

yrittäjätyövoiman osuus on selvästi suurempi kuin muissa yritysryhmissä.

Maahanmuuttajataustaisilla yrityksillä on siis suora negatiivinen kontribuutio kansantalouden palkkatasoon ja työn tuottavuuden tasoon. Tässä analyysissä keskitytään kuitenkin tuotannon, työllisyyden ja tuottavuuden muutoksiin sekä näiden muutosten yritysdynamiikkaan. Kuten kuviosta 1 nähdään, maahanmuuttajataustaisten yritysten osuus yrityksistä on kasvanut 2,5 prosentista 4,6 prosenttiin vuosina 2007–2016. Yksityisissä palveluissa kasvua on ollut 3,3 prosentista 5,5 prosenttiin. Maahanmuuttajataustaisten yritysten osuuden kasvu on tapahtunut paikallisten kotimaisten yritysten kustannuksella, sillä myös globaalien kotimaisten ja ulkomaisten yritysten osuudet yrityksistä ovat olleet (lievässä) kasvussa. Myös osuus työvoimasta on kasvanut voimakkaasti, 0,7 prosentista 1,5 prosenttiin yrityssektorilla ja 1,0 prosentista 1,7 prosenttiin yksityisissä palveluissa.

3.2 Tuotannon kasvu

Tuotannon kasvu on määritelmällisesti työpanoksen määrän kasvun ja työn tuottavuuden kasvun summa. Seuraavaksi tarkastelemme tuotannon, työllisyyden ja työn tuottavuuden muutoksia jatkavissa yrityksissä. Jatkavalla yrityksellä tarkoitetaan tässä sellaista yritystä, joka oli toiminnassa myös edellisenä vuonna. Uusien ja poistuvien yritysten kontribuutio on tässä siis poistettu.

Kuviossa 2 tarkastellaan jatkavien yritysten reaalian⁵ arvonlisäyksen vuosimuutoksia yrityssektorilla sekä yksityisissä palveluissa. Nähdään,

⁴ Tarkemmin sanottuna palkat sisältävät tässä työajalta maksettujen palkkojen lisäksi myös palkan erilaiset sivukulut.

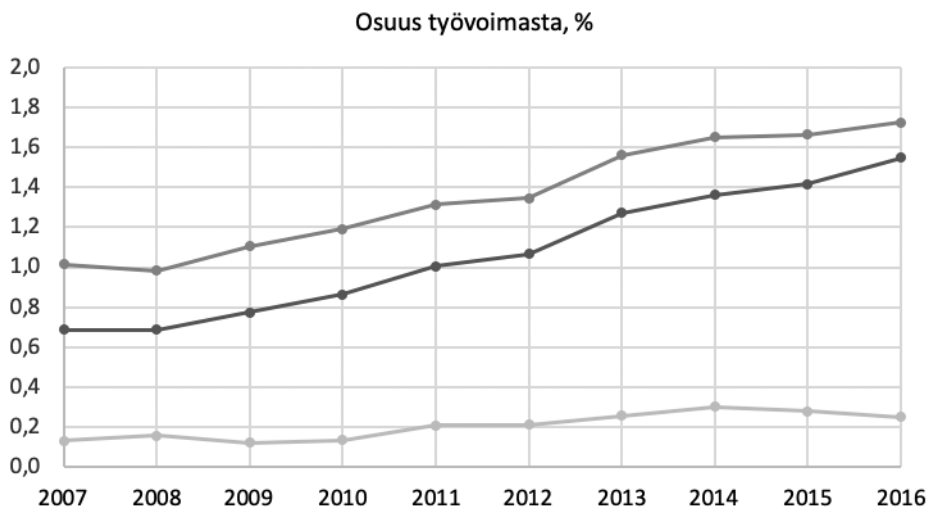
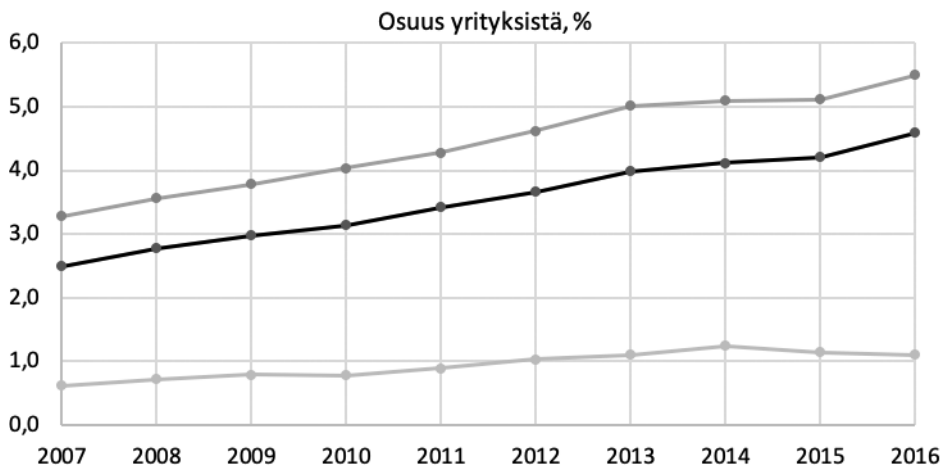
⁵ Deflaattorina on käytetty kansantalouden tilinpidon implisiittistä hintaindeksiä.

Taulukko 1. Kuvailevia tietoja yrityksistä ryhmittäin, vuosi 2016

	Paikalliset kotimaiset	Paikalliset ulkomaiset	Globaalit kotimaiset	Globaalit ulkomaiset	Kaikki
Yrityssektori					
Lukumäärä	74 704	3 941	4 803	2 352	85 800
Lukumäärä, osuus (%)	87,1	4,6	5,6	2,7	100
Henkilömäärä	515 050	17 239	375 665	205 555	1 113 509
Henkilömäärä, osuus (%)	46,3	1,5	33,7	18,5	100
Yritysten keskikoko	6,9	4,4	78,2	87,4	13,0
Yrittäjien osuus henkilöstöstä (%)	5,6	10,8	0,2	0,0	2,6
Palkkakulut per palkansaaja	47 202 €	36 411 €	52 287 €	60 176 €	51 266 €
Arvolisäys per työllinen	61 932 €	42 931 €	72 921 €	92 420 €	70 974 €
Teollisuus					
Lukumäärä	8 830	116	1 166	412	10 524
Lukumäärä, osuus (%)	83,9	1,1	11,1	3,9	100
Henkilömäärä	83 981	684	118 988	67 359	271 012
Henkilömäärä, osuus (%)	31,0	0,3	43,9	24,9	100
Yritysten keskikoko	9,5	5,9	102,0	163,5	25,8
Yrittäjien osuus henkilöstöstä (%)	3,7	6,7	0,1	0,0	1,2
Palkkakulut per palkansaaja	49 030 €	44 378 €	57 854 €	62 278 €	56 267 €
Arvolisäys per työllinen	68 901 €	76 145 €	86 709 €	99 615 €	84 372 €
Yksityiset palvelut					
Lukumäärä	48 516	3 103	3 060	1 795	56 474
Lukumäärä, osuus (%)	85,9	5,5	5,4	3,2	100
Henkilömäärä	321 917	11 637	218 671	122 671	674 896
Henkilömäärä, osuus (%)	47,7	1,7	32,4	18,2	100,0
Yritysten keskikoko	6,6	3,8	71,5	68,3	12,0
Yrittäjien osuus henkilöstöstä (%)	5,8	14,7	0,2	0,0	2,9
Palkkakulut per palkansaaja	46 056 €	36 081 €	47 813 €	58 589 €	48 833 €
Arvolisäys per työllinen	56 195 €	41 334 €	62 446 €	81 263 €	62 520 €

Huom. Henkilö- ja työntekijämäärät on mitattu kokoaikaisen työntekijän työpanosta vastaavissa yksiköissä (full-time equivalent unit). Palkat sisältävät työntekijälle maksettujen palkkojen lisäksi myös työnantajan maksamat sosiaaliturvamaksut.

Kuvio 1. Maahanmuuttajataustaisten yritysten osuus yrityssektorilla

—●— Yrityssektori —●— Teollisuus —●— Yksityiset palvelut

että arvonlisäyksen suhdannevaihtelu on hyvin samanlaista kaikissa yritysryhmissä, mutta maahanmuuttajataustaisten yritysten kasvu on ollut kaikkina vuosina selvästi muita voimakkaampaa. Kumulatiivisesti erot ovat olleet hyvin merkittäviä; vuosina 2006–2016 maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä reaalin arvonlisäys on kaksinkertaistunut yrityssektorilla. Paikallisissa kotimaisissa yrityksissä kumulatiivista kasvua on ollut 19 prosentilla. Sen sijaan globaaleissa yrityksissä on tapahtunut tuotannon vähenemistä; kotimaisissa globaaleissa yrityksissä tuotanto on vähentynyt 13 prosenttia ja globaaleissa ulkomaisissa 5 prosenttia.

Yksityisissä palveluissa arvonlisäyksen kasvun erot yritysryhmien välillä ovat pienemmät. Paikallisissa ulkomaisissa yrityksissä tuotanto on kasvanut 84 prosenttia, paikallisissa kotimaisissa yrityksissä 34 prosenttia, globaaleissa kotimaisissa 17 prosenttia ja globaaleissa ulkomaisissa 11 prosenttia. On syytä huomata, että tässä on siis jätetty pois uusien yritysten markkinoille tulo ja vanhojen yritysten poistuminen. Kuten edellä todettiin, maahanmuuttajataustaisten yritysten lukumäärä on kasvanut muita enemmän.

3.3 Työllisyyden kasvu

Tuotannon kasvu on määritelmällisesti työpanoksen määrän ja työn tuottavuuden kasvun summa. Kuviossa 3 tarkastellaan työllisyyden muutosta jatkavissa yrityksissä. Työpanoksen määrää mitataan kokopäiväisten työntekijöiden yksiköissä (*full-time equivalent units*) eli tässä käytännössä mitataan tehtyjen työtuntien määrän muutoksia.

Kuten tuotannon kehityksessä, myös työllisyyden kehityksessä suhdannevaihtelu on ollut hyvin samanlaista eri yritysryhmissä. Maahan-

muuttajataustaisten yritysten keskimääräinen vuotuinen kasvu koko yrityssektorilla on ollut 7 prosenttia vuodessa vuosina 2007–2016. Vastaava luku paikallisissa kotimaisissa yrityksissä oli 2,1 prosenttia, globaaleissa kotimaisissa yrityksissä 0,1 prosenttia ja globaaleissa ulkomaisissa yrityksissä -0,5 prosenttia. Yksityisissä palveluissa luvut ovat samansuuntaisia, maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä 5,4 prosenttia, paikallisissa kotimaisissa 2,5 prosenttia, globaaleissa kotimaisissa 1,3 prosenttia ja globaaleissa ulkomaisissa -0,1 prosenttia vuodessa.⁶

Määritelmällisesti työllisyyden nettomuutosaste on syntymisasteen ja tuhoutumisasteen erotus. Kuviossa 4 nähdään, että maahanmuuttajataustaisten yritysten työllisyyden kasvu on ollut nopeampaa kuin paikallisten kotimaisten yritysten ennen kaikkea korkeamman syntymisasteen ansiosta. Itse asiassa maahanmuuttajataustaisten yritysten työpaikkojen tuhoutumisaste on jopa jonkin verran paikallisia kotimaisia yrityksiä korkeampi niin koko yrityssektorilla kuin yksityisissä palveluissakin.

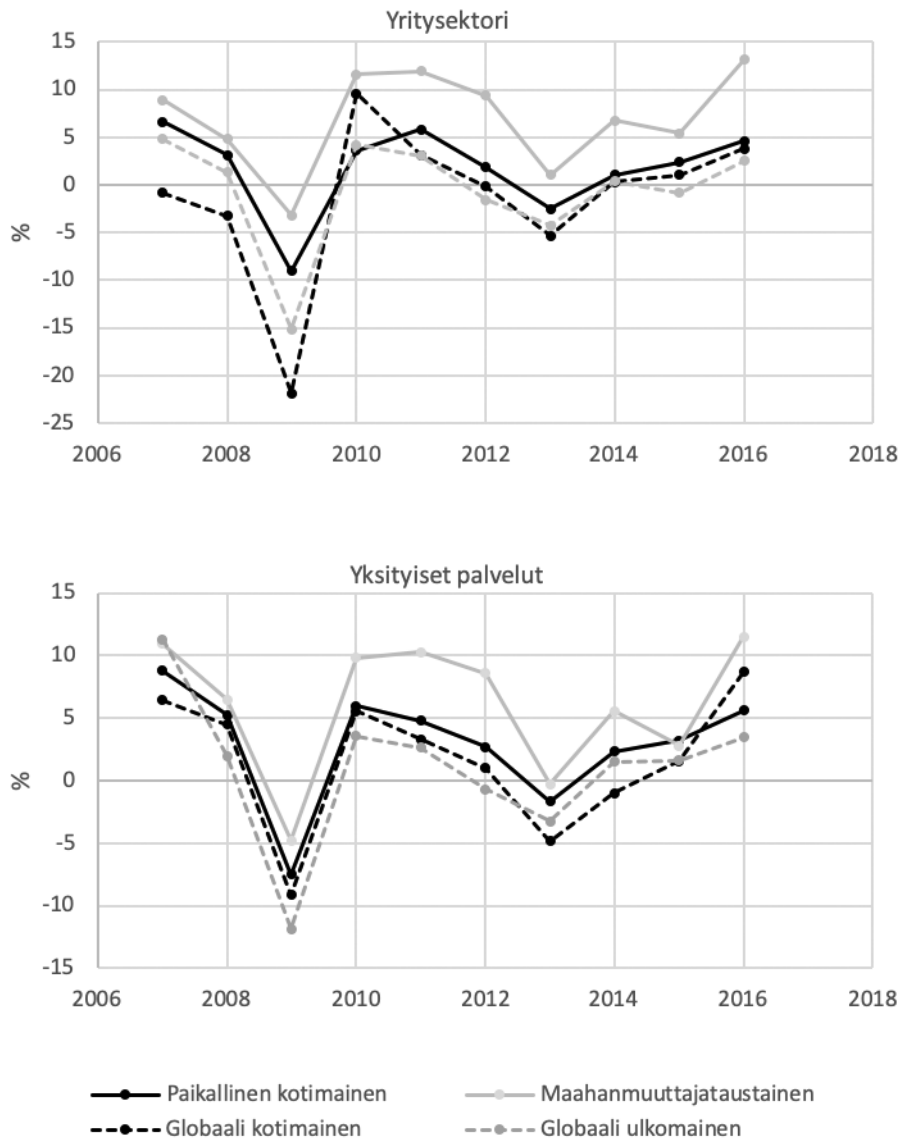
3.4 Työn tuottavuuden kasvu

Työn tuottavuuden kasvun kaksi yritystason mekanismia

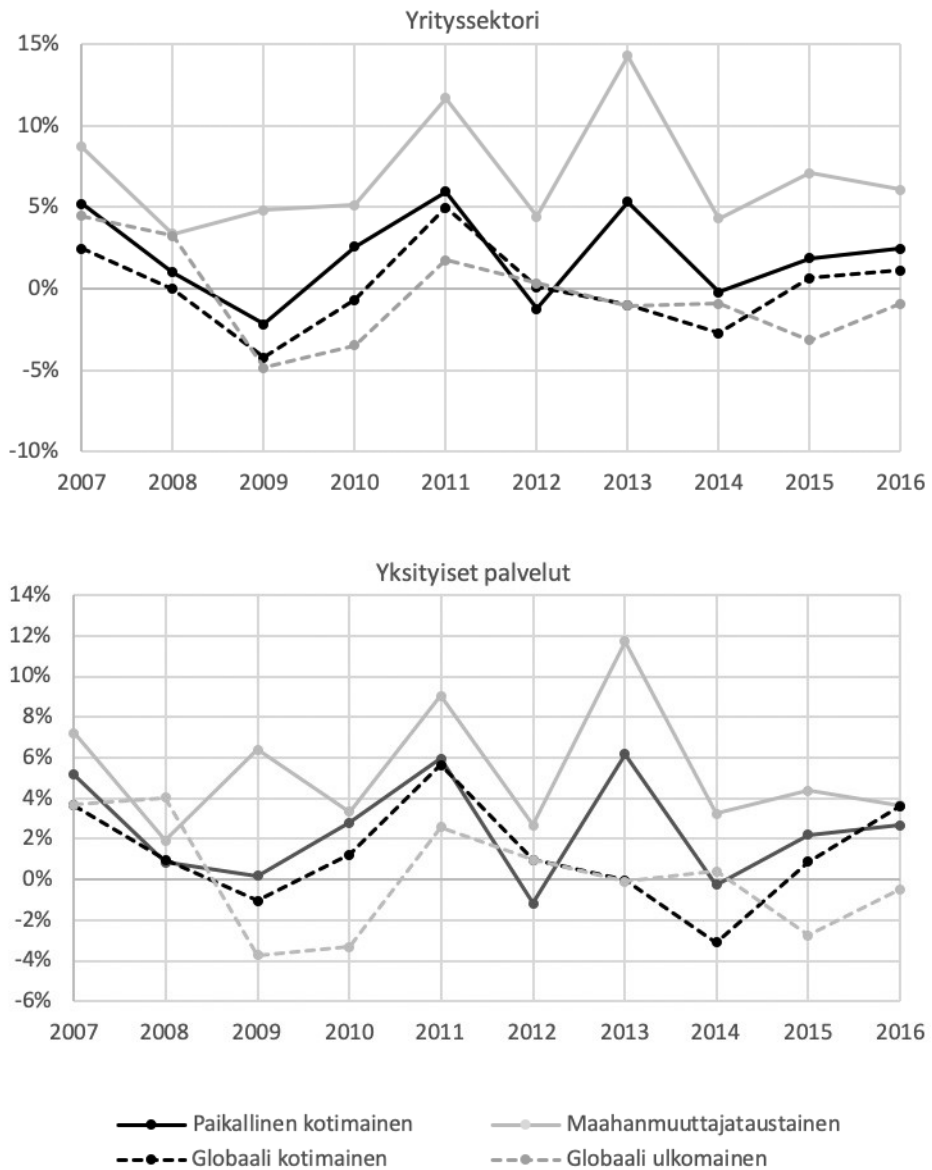
Työn tuottavuuden kasvu on työpanoksen kasvun rinnalla toinen tuotannon kasvun tekijöistä. Kuten edellä, myös tässä keskitytään jatka-

⁶ Näihin lukuihin ei vaikuta se, että joidenkin yritysten ryhmä on saattanut muuttua edellisestä vuodesta (jos esimerkiksi maahanmuuttajataustainen yritys on ostanut kotimaisen yrityksen), sillä kunkin yrityksen ryhmä määrityy laskelmissa vuosiparin jälkimmäisen vuoden tilanteen mukaan.

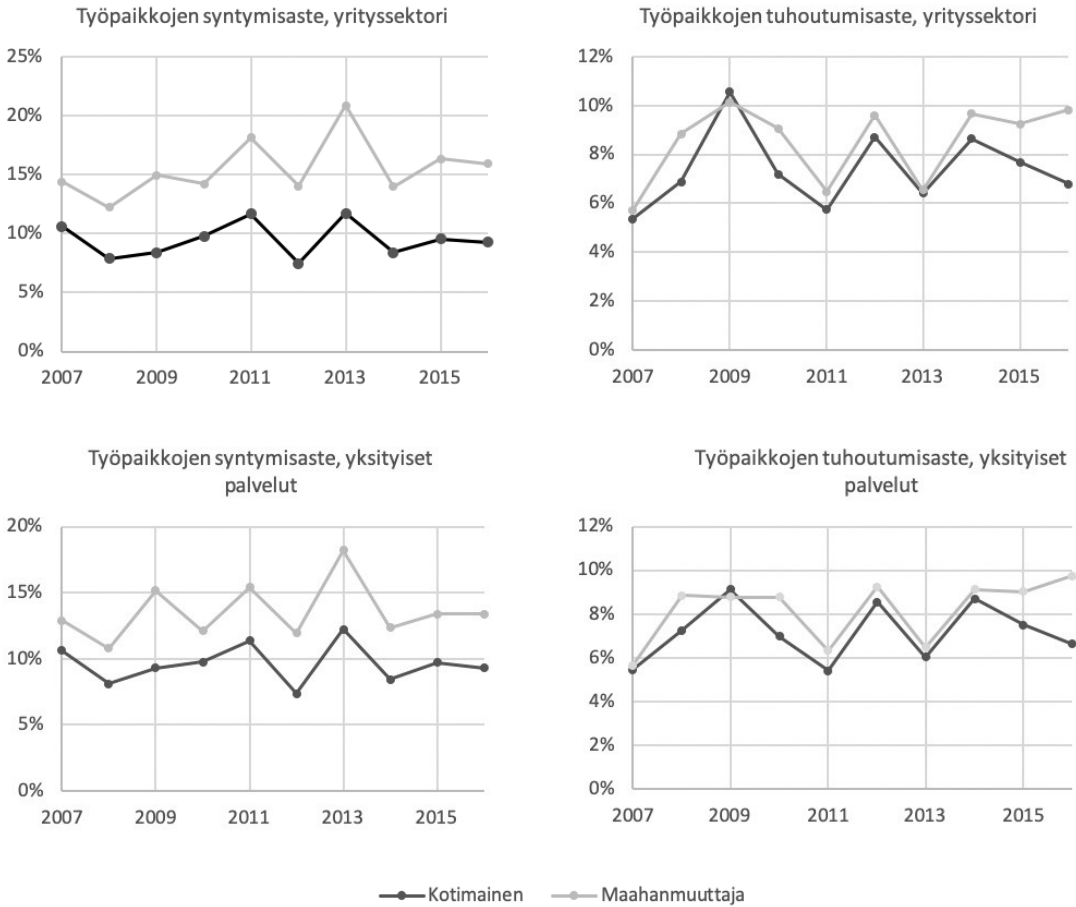
Kuvio 2. Reaalisen arvonlisäyksen vuosikasvu jatkavissa yrityksissä, %

Kuvio 3. Työllisyyden nettomuutosaste

Kuvio 4. Työpaikkojen syntymis- ja tuhoutumisasteet paikallisissa kotimaisissa ja maahanmuuttaja-taustaisissa

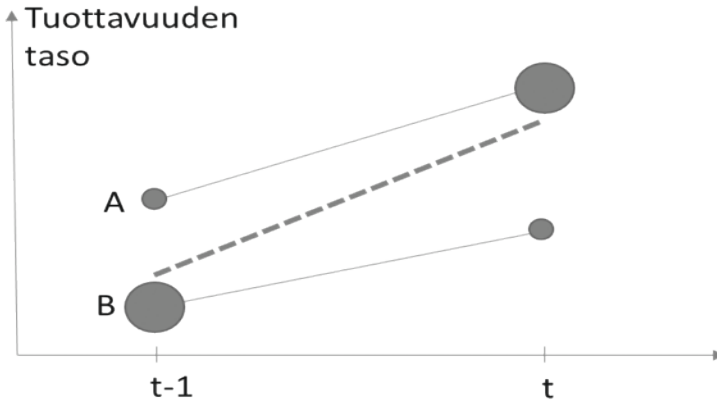

vissa yrityksissä tapahtuvaan kehitykseen. Jatkavien yritysten työn tuottavuuden kasvu koostuu kahdesta yrittäjämekanismista. Ne ovat 1) jatkavien yritysten sisällä tapahtuva työn tuottavuuden kasvu ja 2) yritysten työpaikkarakenteiden muutoksesta aiheutuva tuottavuuden kasvu. Jälkimmäistä voidaan käyttää niin sanotun luovan tuho-indikaattori-

na. Se on positiivinen silloin, kun korkean tuottavuuden yritykset lisäävät työpanosta enemmän kuin matalan tuottavuuden yritykset eli tuottavuuden tason ja työpanoksen kasvun välillä on positiivinen yhteys.

Mekanismeja on havainnollistettu kuviossa 5. Toimialalla esiintyy kaksi jatkavaa yritystä vuosina $t-1$ ja t : korkean tuottavuuden yritys A

Kuvio 5. Toimialan tuottavuuskasvu, tuottavuuden kasvu yrityksissä ja tuottavuutta vahvistava yritysten työpaikkarakenteiden muutos

ja matalan tuottavuuden yritys B. Yrityksen A tuottavuuden kasvu on hieman nopeampaa kuin B:n, mikä näkyy kuvassa siinä, että A:n tuottavuutta osoittava viiva on hieman jyrkempi kuin B:n. Pallon koko puolestaan kertoo siitä, kuinka paljon yritys käyttää työpanosta. Yritys A on lisännyt työpanosta (eli luonut uusia työpaikkoja) ja yrityksessä B työpanos on vähentynyt (eli työpaikkoja on tuhoutunut). Paksu katkoviiva osoittaa toimialan tuottavuuden eli näiden yritysten tuottavuuden kehityksen summatasolla (ns. aggregaattituottavuus). Viivan korkeus kullakin hetkellä on näiden kahden yrityksen tuottavuustasojen painotettu keskiarvo. Siksi katkoviiva on vuonna $t-1$ lähempänä yritys B:tä kuin A:ta ja vuonna t tilanne on päinvastainen.

Toimialan tuottavuutta osoittavan viivan jyrkkyys riippuu kahdesta asiasta. Ensiksi siitä, kuinka jyrkkiä yritysten A ja B tuottavuutta osoittavat viivat ovat. Toiseksi miten työpanoksen määrää osoittavien pallojen koko on muut-

tunut vuosien $t-1$ ja t välillä. Kuten nähdään, paksu katkoviiva on jyrkempi kuin kummankaan yrityksen tuottavuutta osoittava viiva. Tämä kertoo siitä, että yritysten työpaikkarakenteiden muutoksella eli luovalla tuholla on tässä esimerkissä toimialan tuottavuutta kohottava vaikutus.

Kuvion havainnollistamia mekanismeja voidaan laskea yritystason aineistosta käyttämällä tarkoitukseen sopivaa tuottavuuden hajotelmaa (Hyytinen ja Maliranta 2013). Yrityksissä tapahtuva tuottavuuden kasvu on laskettu seuraavasti: Kunakin peräkkäisenä vuosiparina kaikille yrityksille lasketaan työn tuottavuuden kasvu logaritmisena muutoksena. Näistä yritys-kohtaisista kasvuluvuista lasketaan painotettu keskiarvo, jossa painona käytetään kunkin yrityksen työpanososuutta edellisessä ja nykyisessä vuotena. Näin laskettu nimellinen työn tuottavuuden muutos muutetaan reaalisesti käyttämällä kansantalouden tilinpidon implisiittistä hintaindeksiä. Näin laskettu toimialan tuotta-

vuuskasvun tekijä kertoo, millainen on ollut yritysten A ja B tuottavuutta osoittavien viivojen painotettu keskimääräinen kulmakerroin.⁷ Toimialan tuottavuuden kasvun toinen tekijä (eli yritysten työpaikkarakenteiden muutoksesta aiheutuva vaikutus) on se osa toimialan tuottavuuden kasvusta, jota ei voida selittää yrityksissä tapahtuvalla tuottavuuden kasvulla. Se voidaan siis laskea vähentämällä toimialan tuottavuuden kasvusta yrityksissä tapahtunut tuottavuuden kasvu.⁸

Työn tuottavuuden kasvu yrityksissä

Kuviossa 6 esitetään tuottavuuden vuosikasvu paikallisissa kotimaisissa ja ulkomaisissa yrityksissä koko yrityssektorilla vuosina 2007–2016. Nähdään, että tuottavuuden kasvun suhdannevaihtelu on ollut sangen samanlaista. Toisaalta maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä tuottavuuden vuosikasvu (0,1 prosenttia) on ollut keskimäärin jonkin verran nopeampaa kuin paikallisissa kotimaisissa yrityksissä (-0,6 prosenttia). Tilanne on ollut vastaavanlainen myös yksityisissä palveluissa. Maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä keskimääräinen vuosikasvu on ollut 0,0 prosenttia ja paikallisissa kotimaisissa -0,2 prosenttia vuosina 2007–2016.

⁷ Tässä esimerkissä yritykset A ja B ovat yhtä suuria, kun yrityksen kokoa mitataan vuosien $t-1$ ja t keskimääräisellä koolla. Tästä syystä nämä molemmat yritykset saavat yhtä suuren painon tässä laskelmassa.

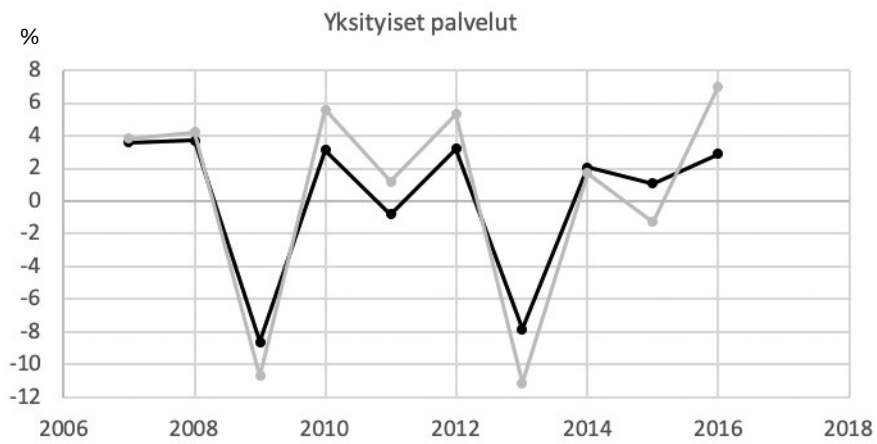
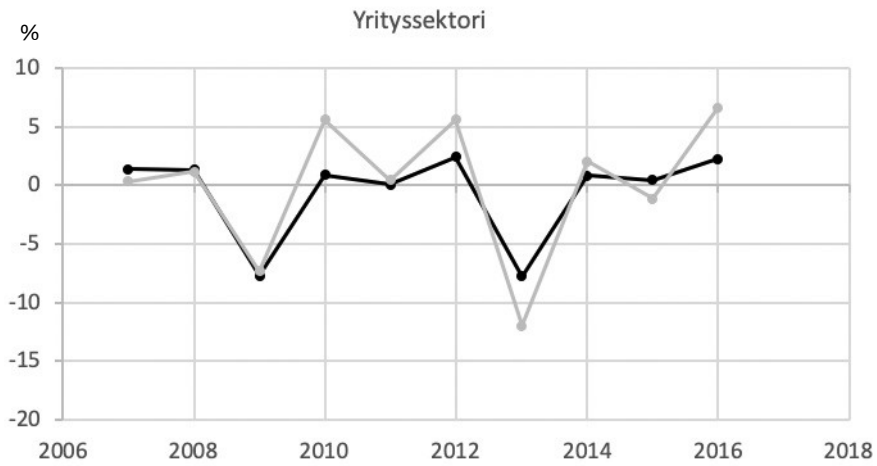
⁸ Hajotelman formaali muotoilu on esitetty tutkimuksessa (Hyytinen ja Maliranta 2013, ks. Appendix A)

Työn tuottavuuden kasvun ”luova tuho”

Kuviossa 7 tarkastellaan jatkavien yritysten välillä tapahtuneen luovan tuhon kontribuutiota työn tuottavuuden kasvuun yritysten välillä paikallisten kotimaisten ja maahanmuuttajataustaisten yritysten ryhmän sisällä. Koko yrityssektoria tarkasteltaessa maahanmuuttajataustaisten yritysten välillä luova tuho on ollut keskimäärin negatiivista ja selvästi vähäisempää kuin paikallisten kotimaisten yritysten keskuudessa. Toisaalta kun tarkastellaan yksityisiä palveluja, luovan tuhon merkitys on ollut maahanmuuttajataustaisten yritysten välillä lievästi positiivinen eikä se poikkea kovin merkittävästi paikallisten kotimaisten yritysten välillä tapahtuneesta luovasta tuhosta. Kuten edellä todettiin, teollisuudessa on sangen vähän maahanmuuttajataustaisia yrityksiä. Koko yrityssektorin tason vertailut kertovat osin toimialarakenteiden eroista.

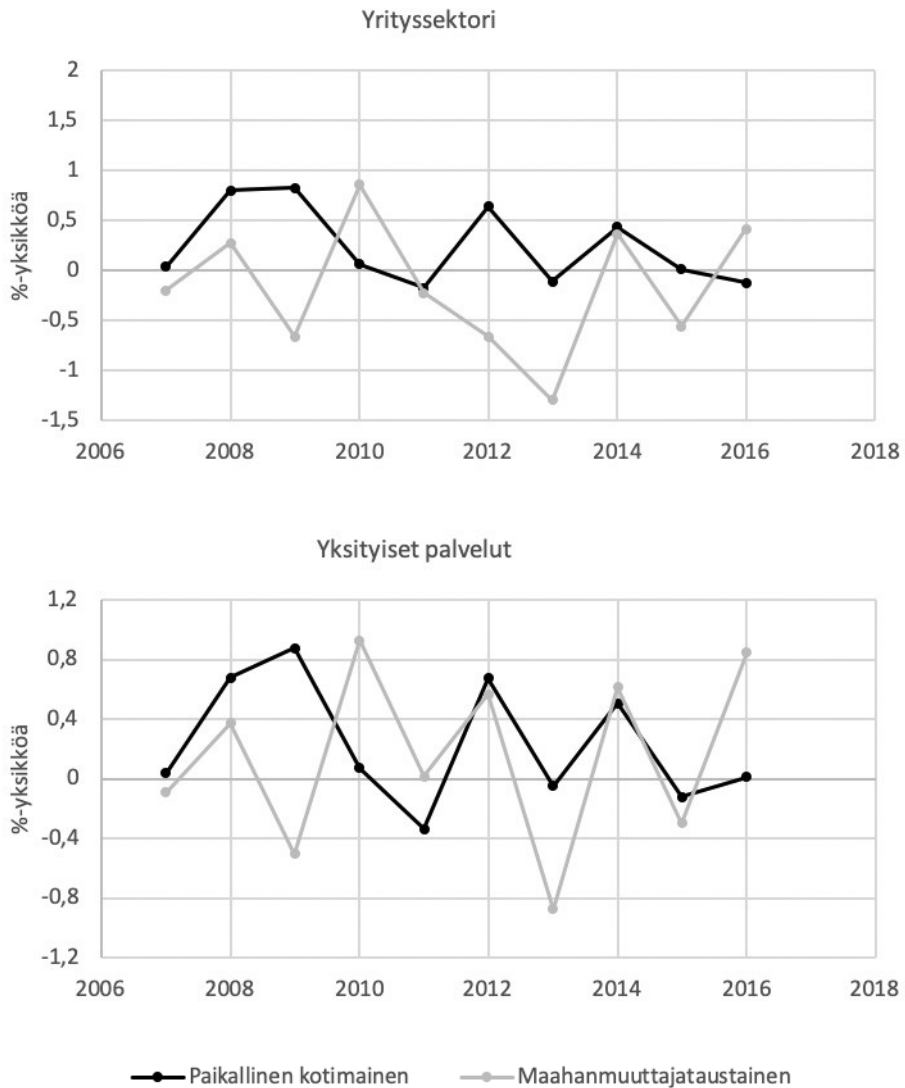
Kuviossa 8 vertaillaan luovan tuhon keskimääräistä kontribuutiota vuosina 2007–2016 yritysryhmittäin koko yrityssektorilla ja erikseen yksityisissä palveluissa. Koko yrityssektoria tarkasteltaessa luova tuho on selvästi voimakkaampaa globaaleissa kuin paikallisissa yrityksissä. Globaaleissa yrityksissä työllisyyden kasvu siis reagoi kaikkein herkimmin tuottavuuden tasoon: tuottavat yritykset lisäävät henkilökuntaa ja heikosti tuottavat vähentävät sitä. Yksityisissä palveluissa nähdään sama piirre, mutta nyt maahanmuuttajataustaisten paikallisten yritysten välillä nähdään tämän ryhmän tuottavuutta nostavaa luovaa tuhoa; sen kontribuutio maahanmuuttajataustaisten yritysten aggregaattitasoon työn tuottavuuden kasvuun yksityisissä palveluissa on ollut 0,2 prosenttiyksikköä vuodessa vuosina 2007–2016, joka on samaa luokkaa kuin paikallisissa kotimaisissa yrityksissä.

Kuvio 6. Työn tuottavuuden kasvu jatkavissa yrityksissä, paikalliset yritykset, %

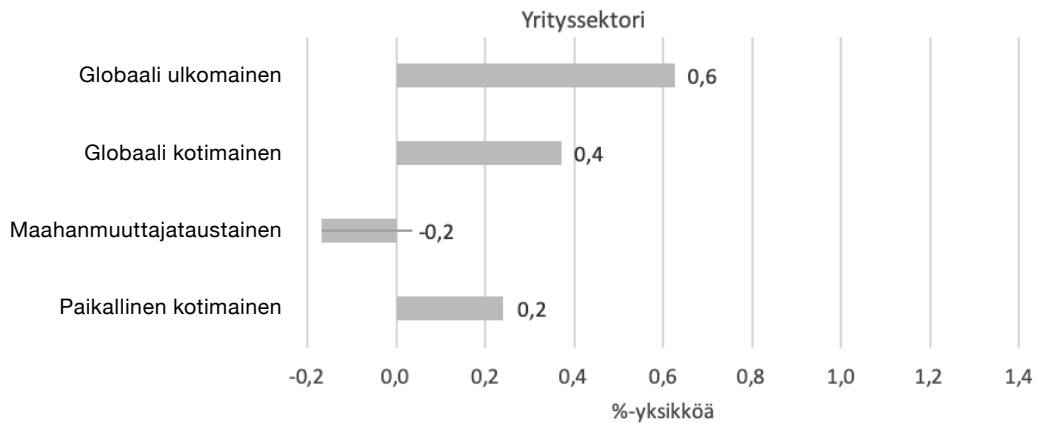

—●— Paikallinen kotimainen —●— Maahanmuuttajataustainen

Kuvio 7. Jatkavien yritysten välillä tapahtuvan luovan tuhon kontribuutio työn tuottavuuden kasvuun, %-yksikköä

Kuio 8. Luovan tubon keskimääräinen kontribuutio työn tuottavuuden kasvuun vuosina 2007–2016, %-yksikköä

Kontribuutiot luovaan tuhoon Suomessa

Edellä on tarkasteltu tuottavuuden yritystason dynamiikkaa kunkin yritysryhmän sisällä. Luovan tuhon kontribuutio yritysryhmän tuottavuuden kehitykseen on siis positiivinen, jos niiden yritysten, joiden tuottavuus on korkeampi kuin *kyseisessä ryhmässä* keskimäärin, työllisyysosuus *kyseisessä yritysryhmässä* kasvaa.

Koko kansantalouden (tai sektorin) tuottavuuden kehityksen kannalta olennaista on, kuinka paljon työpaikkojen luomista on tapahtunut sellaisissa yrityksissä, joiden tuottavuuden taso on kansantalouden (tai sektorin) keskimääräistä tasoa korkeampi. Kuten taulukosta 1 edellä nähtiin, maahanmuuttajataustaisten paikallisten yritysten keskimääräinen työn tuottavuus on selvästi matalampi kuin muissa yritysryhmissä. Toisaalta kuviosta 3 nähtiin, että maahanmuuttajataustaisiin paikallisiin yrityksiin on syntynyt nettomääräisesti selvästi enemmän työpaikkoja kuin muissa ryhmissä koko yrityssectorilla ja yksityisissä palveluissa.

Edellä kerrotun perusteella voidaan jo päätellä, että maahanmuuttajataustaisilla yrityksillä on ollut negatiivinen kontribuutio työn tuottavuuden kehitykseen koko Suomen talouden tasolla. Toisaalta, kuten kuviosta 1 nähtiin, maahanmuuttajataustaisten yritysten työllisyysosuus on vain muutaman prosentin luokkaa, joten näiden yritysten absoluuttinen vaikutus on käytännössä väistämättä hyvin pieni. Maahanmuuttajataustaisten yritysten suhteellisen merkityksen arvioimiseksi niiden tuottavuuden kontribuutiot voidaan ”normeerata” kuten on tehty tutkimuksessa Hyytinen ja Maliranta (2013). Normeeraus tehdään siten, että yritysryhmän tuottavuuskomponentin absoluuttinen arvo suhteutetaan kyseisen ryhmän

työpanososuuteen. Yritysryhmän normeerattu komponentti kertoo, millaista koko sektorin kehitys olisi siinä hypoteettisessa tilanteessa, että sektorin kaikki yritykset olisivat ominaisuuksiltaan ja dynamiikaltaan samanlaisia kuin kyseinen ryhmä.

Taulukossa 2 esitetään absoluuttiset ja normeeratut jatkavien yritysten välillä tapahtuvan luovan tuhon kontribuutiot työn tuottavuuden kasvuun eri yritysryhmissä sekä koko yrityssectorilla keskimäärin vuosina 2007–2016. Yrityssectorilla se oli keskimäärin 0,24 prosenttiyksikköä ja yksityisissä palveluissa 0,49 prosenttiyksikköä vuodessa. Absoluuttisesti ottaen globaaleilla kotimaisilla yrityksillä on merkittävä kontribuutio työn tuottavuuden luovaan tuhoon. Tämä johtuu isolta osin siitä, että niiden työllisyysosuus on merkittävä; keskimääräinen työllisyysosuus vuosina 2007–2016 on ollut yrityssectorilla 39 prosenttia ja yksityisissä palveluissa 36 prosenttia.

Maahanmuuttajataustaisten yritysten absoluuttinen kontribuutio työn tuottavuuden luovaan tuhoon on puolestaan ollut vähäpätöinen. Mutta kun maahanmuuttajataustaisten yritysten kontribuutio suhteutetaan niiden työllisyysosuuteen, nähdään, että niillä on ollut suhteellisesti ottaen merkittävä negatiivinen kontribuutio luovaan tuhoon Suomessa. Niihin on syntynyt suhteellisen paljon uusia matalan työn tuottavuuden työpaikkoja, millä on ollut Suomen kansantalouden tuottavuuskasvua hidastava vaikutus. Tässä suhteessa maahanmuuttajataustaisten yritysten joukko poikkeaa tuottavuusdynamiikaltaan merkittävästi kotimaisista paikallisista yrityksistä ja varsinkin globaaleista kotimaisista ja ulkomaisista yrityksistä, joista kukin ryhmä kontribuoi positiivisesti Suomen talouden työn tuottavuuden kasvuun luovan tuhon mekanismin välityksellä, mikä

Taulukko 2. Yritysryhmien kontribuutio sektorin työn tuottavuuden kasvun luovan tuhon komponenttiin, %-yksikköä

	Absoluuttinen kontribuutio	”Normalisoitu kontribuutio”
Yrityssektori		
Kotimaiset paikalliset	0,01	0,09
Maahanmuuttajataustaiset	-0,03	-2,81
Globaalit kotimaiset	0,18	0,52
Globaali ulkomaiset	0,07	0,57
<i>Kaikki yritykset</i>	<i>0,24</i>	<i>0,24</i>
Yksityiset palvelut		
Kotimaiset paikalliset	0,05	0,19
Maahanmuuttajataustaiset	-0,01	-1,29
Globaalit kotimaiset	0,42	1,25
Globaali ulkomaiset	0,03	0,27
<i>Kaikki yritykset</i>	<i>0,49</i>	<i>0,49</i>

nähdään kuvion 11 normalisoiduista luovan tuhon komponenteista.⁹

3.5 Palkkojen kasvu

Kuten taulukosta 1 nähtiin, maahanmuuttajataustaisissa paikallisissa yrityksissä palkkataso on selvästi matalampi kuin muissa yritysryhmissä. Vuonna 2016 ero yrityssektorilla oli paikallisiin kotimaisiin yrityksiin verrattuna -22,9 prosenttia, globaaleihin kotimaisiin -30,4 prosenttia ja globaaleihin ulkomaisiin -39,5 pro-

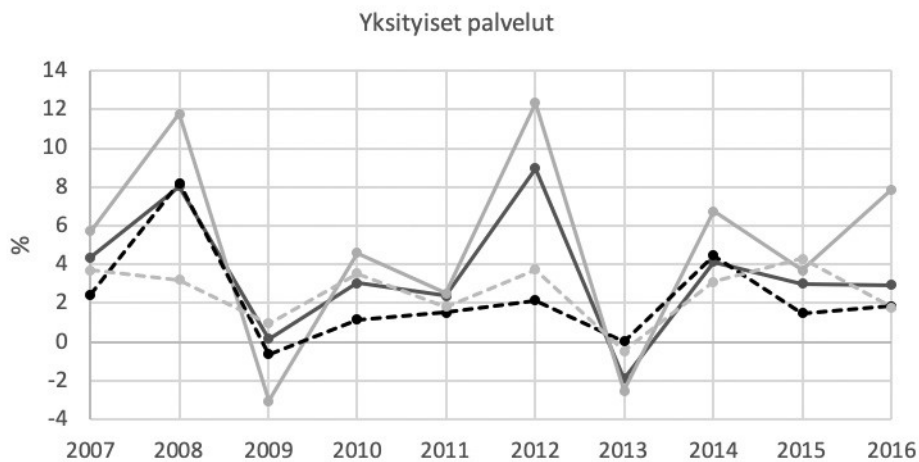
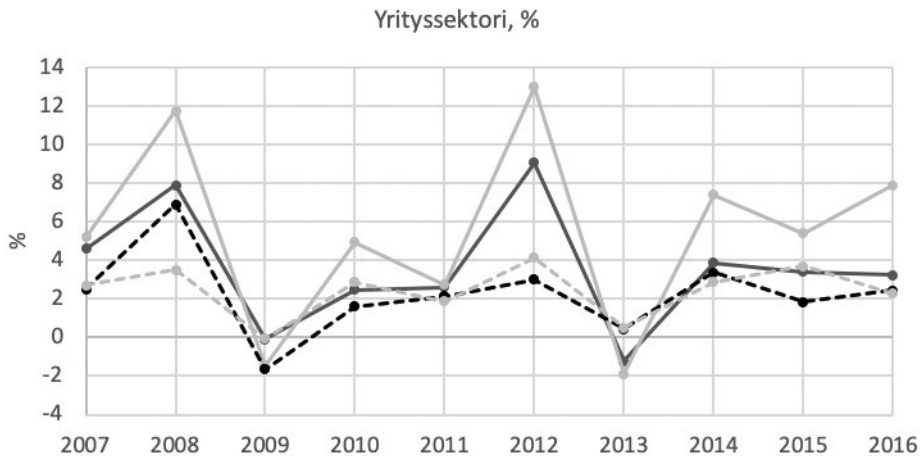
senttia. Yksityisissä palveluissa erot olivat hieman pienemmät; ero paikallisiin kotimaisiin oli -21,7 prosenttia, globaaleihin kotimaisiin -24,5 prosenttia ja globaaleihin ulkomaisiin -38,4 prosenttia.

Kuviosta 9 nähdään, että palkkojen kasvu on ollut jatkavien maahanmuuttajataustaisten yritysten sisällä vuosina 2007–2016 kuitenkin keskimäärin selvästi nopeampaa kuin muissa yritysryhmissä.¹⁰ Ero on ollut selvä sekä koko yrityssektorilla että yksityisissä palveluissa. Toisaalta nähdään myös, että maahanmuutta-

⁹ Koko sektorin luovan tuhon komponentti on näiden neljän yritysryhmän absoluuttisten komponenttien summa ja työnteikiäpainotettujen komponenttien keskiarvo.

¹⁰ Tässä palkkojen kasvua yrityksissä on mitattu vastaavalla tavalla kuin edellä työn tuottavuuden kasvua. Erona on se, että palkkojen muutosta on mitattu nimellisin hinnoin.

Kuvio 9. Palkkojen kasvu jatkavissa yrityksissä, %

Paikallinen kotimainen
 Maahanmuuttajataustainen
 Globaali kotimainen
 Globaali ulkomainen

jataustaisissa yrityksissä palkkakehityksen suhdannevaihtelu on ollut selvästi myötäsyklisempää kuin muissa yritysryhmissä. Noususuhdannevuosina (2008, 2012 ja 2014–2016) se on ollut selvästi muita yritysryhmiä nopeampaa, mutta toisaalta pahimpina laskusuhdannevuosina (2009 ja 2013) negatiivista tai hyvin hidasta. Erityisen selvästi palkkakehityksen myötäsyklisyys on nähtävissä yksityisissä palveluissa. Paikallisissa kotimaisissa yrityksissä palkkojen kasvun suhdannevaihtelu näyttäisi olevan jonkin verran vähäisempää kuin maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä. Toisessa ääripäässä ovat globaalit ulkomaiset yritykset, joissa palkkojen vuosikasvu on ollut hyvin vakaata suhdannetilanteesta riippumatta.

Vaikka jatkavissa maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä palkkojen kasvuvauhti on ollut keskimäärin nopeampi kuin muissa yritysryhmissä vuosina 2007–2016, palkkaero maahanmuuttajataustaisten yritysryhmän ja muiden yritysryhmien välillä on ollut pikemminkin kasvussa kuin supistumassa. Selityksenä voi olla se, että maahanmuuttajataustaisiin yrityksiin syntyy jatkuvasti uusia matalapalkkaisia työpaikkoja joko uusiin yrityksiin tai sitä kautta, että matalan palkkatason vanhat jatkavat yritykset lisäävät henkilökuntaansa. Toisin sanoen palkkakehityksen ”luova tuho” yritysryhmien sisällä voi olla erilaista.

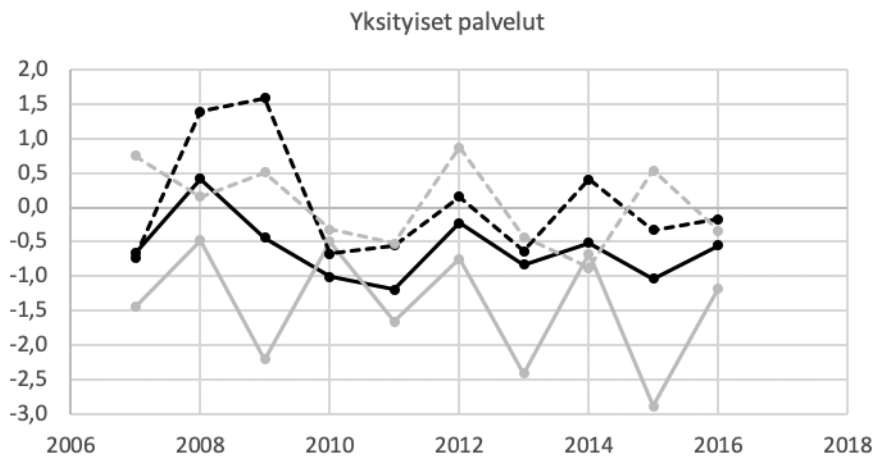
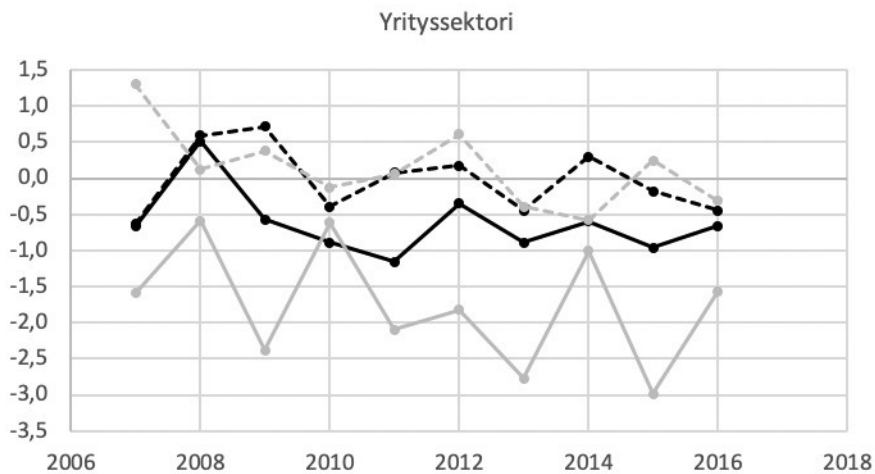
Kuviossa 10 vertaillaan palkkakehityksen luovaa tuhoa jatkavien yritysten välillä. Nähdään, että maahanmuuttajataustaiset yritykset poikkeavat selvästi muista yritysryhmistä. Palkkojen kehityksen luovan tuhon komponentti on merkittävästi pienempi ja etumerkillään negatiivinen sekä koko yrityssektorin tasolla että yksityisissä palveluissa.

Negatiivinen luovan tuhon komponentti kertoo tässä siitä, että erityisesti yritykset, jois-

sa palkkataso on suhteessa ryhmän muihin yrityksiin tavallista matalampi, ovat lisänneet työvoimaansa. Lisäksi näyttää siltä, että maahanmuuttajataustaisten yritysten välillä esiintyvän luovan tuhon kontribuutio palkkakehitykseen on kehittynyt negatiivisempaan suuntaan. Myös paikallisissa kotimaisissa yrityksissä luovan tuhon kontribuutio on ollut negatiivinen, mutta ei kuitenkaan yhtä voimakkaasti kuin maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä. Olemme tarkastelleet myös uusien ja poistuvien yritysten kontribuutiota ryhmän palkkakehitykseen. Tulokset kertovat, että maahanmuuttajataustaisten yritysten joukkoon on tullut paljon matalan palkkatason uusia yrityksiä, joilla on ollut merkittävä ryhmän keskipalkkatason alentava vaikutus.

Luovan tuhon kontribuutio palkkatasaan voidaan jakaa edelleen kahteen osaan: 1) uusia työpaikkoja on syntynyt korkean palkkatason yrityksiin ja 2) työpaikkoja on tuhoutunut matalan palkkatason yrityksissä. Kuviossa 11 esitetään tällaisen hajotelman tulokset yksityisistä palveluista. Tuloksista nähdään, että maahanmuuttajataustaisten yritysten joukossa uusia työpaikkoja on syntynyt runsaasti niihin yrityksiin, joissa palkkataso on matalampi kuin ryhmän muissa yrityksissä. Tästä kertoo työpaikkojen luonnin negatiivinen kontribuutio ryhmän keskipalkkojen kehitykseen. Myös työpaikkojen tuholla on negatiivinen kontribuutio, mikä kertoo siitä, että työpaikkojen tuho on keskittynyt sellaisiin yrityksiin, joissa palkkataso on ryhmän keskitasoa korkeampi. Paikallisissa kotimaisissa yrityksissä tulokset ovat samansuuntaisia, mutta kontribuutiot ovat heikompiä. Kuviossa 11 nähdään, että globaalien yritysten keskuudessa palkkadynamiikka poikkeaa paikallisista yrityksistä. Tuloksissa esiintyy melko paljon vuosittaista vaihtelua, mutta

Kuvio 10. Jatkavien yritysten välillä tapahtuvan luovan tuhon kontribuutio palkkojen kasvuun, %-yksikköä

Paikallinen kotimainen
 Maahanmuuttajataustainen
 Globaali kotimainen
 Globaali ulkomainen

useina vuosina uusien työpaikkojen luonnista ovat vastanneet ennen kaikkea suhteellisen korkean palkkatason yritykset.

3.6 Työn tuottavuuden ja palkkojen erot yritysten välillä

Kuviossa 12 tarkastellaan yritysten välisiä eroja yritysryhmien sisällä. Tarkasteltavana on sekä työn tuottavuuden (arvonlisäys per työpanos) että palkkatason hajonta. Hajontaa on mitattu logaritmoidun työn tuottavuuden ja palkkatason työntekijämäärällä painotetulla keskihajonnalla. Tarkastelussa ovat yrityssektori ja yksityiset palvelut.

Sekä koko yrityssektorilla että yksityisissä palveluissa työn tuottavuuden hajonta on ollut maahanmuuttajataustaisten yritysten välillä suurempaa kuin paikallisissa kotimaisissa yrityksissä, mutta jonkin verran pienempää kuin globaaleissa ulkomaalaisissa yrityksissä. Suunta on ollut hienoisessa laskussa koko yrityssektorilla. Yksityisissä palveluissa on ollut vuosittaista vaihtelua mutta ei selvää trendiä kumpaankaan suuntaan. Sen sijaan palkkaerot ovat olleet selvässä kasvussa maahanmuuttajataustaisten yritysten välillä vuoteen 2015 saakka niin koko yrityssektorilla kuin yksityisissä palveluissa. Globaaleissa yrityksissä yritysten välinen palkkahajonta on ollut lievässä kasvussa, mutta kasvu on kuitenkin taittunut viime vuosina.

Kuten kuviosta 9 nähtiin, maahanmuuttajataustaisten yritysten sisällä palkkojen kasvu on ollut muutamaa taantumavuotta lukuun ottamatta muita ryhmiä nopeampaa. Yksi selitys palkkahajonnan kasvulle voisi olla se, että palkkojen kasvu on ollut erityisen nopeaa sellaisissa yrityksissä, joissa palkkataso oli jo entuudestaan ryhmän keskimääräistä tasoa korkeampi. Luultavasti tärkeämpi selitys löytyy

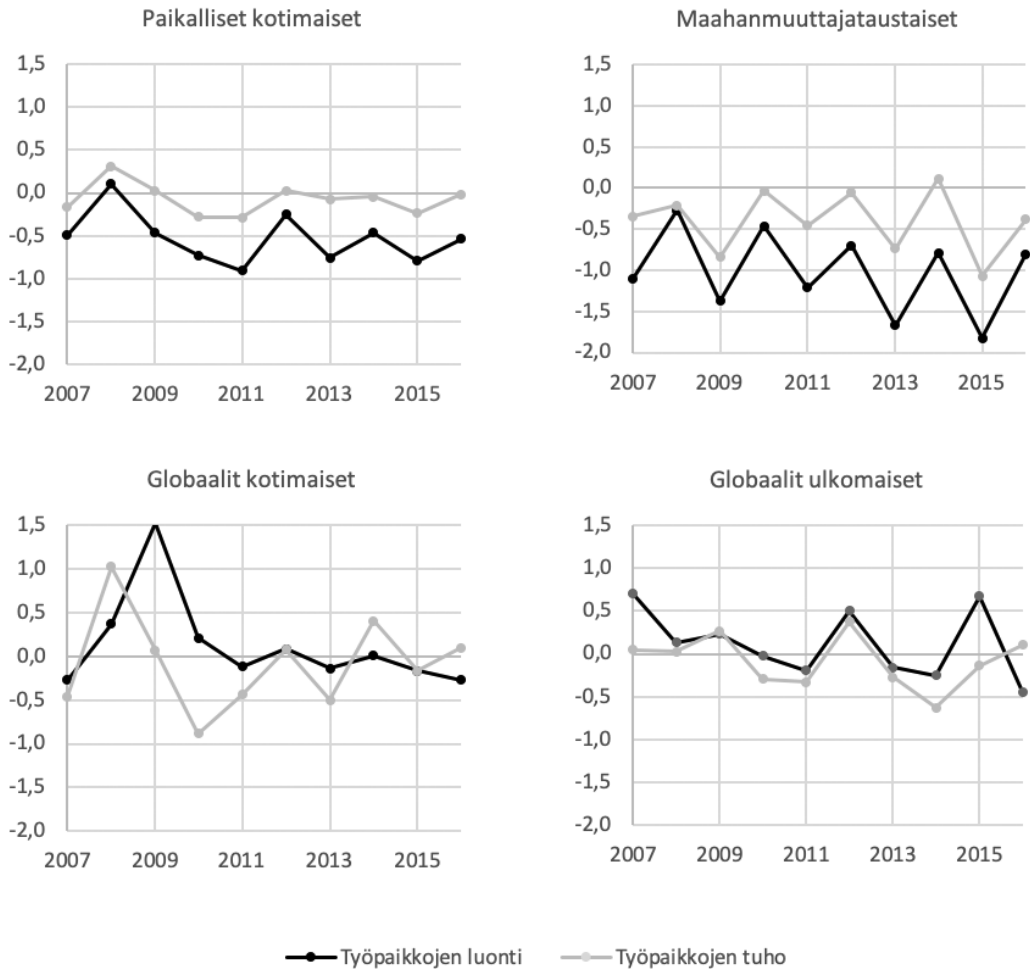
kuitenkin kuviosta 11. Siitä nähtiin, että maahanmuuttajataustaisten yritysten joukossa uusia työpaikkoja on syntynyt erityisesti suhteellisen matalapalkkaiseen yrityksiin, mikä kasvattaa yritysten välisiä palkkaeroja, kun sitä mitataan työntekijämäärällä painotetulla keskihajonnalla. Tässä suhteessa maahanmuuttajataustaiset yritykset poikkesivat selvästi paikallisista kotimaisista yrityksistä ja varsinkin globaaleista yrityksistä.

4. Yhteenvedoa, johtopäätöksiä ja lopputoteamuksia

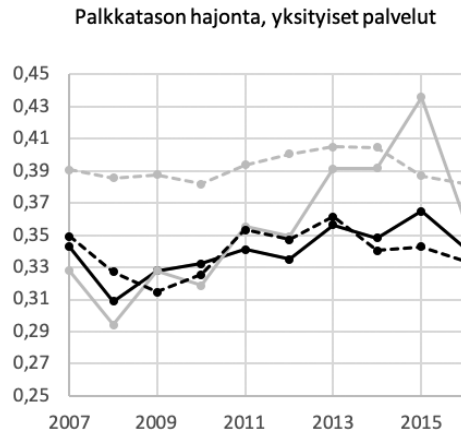
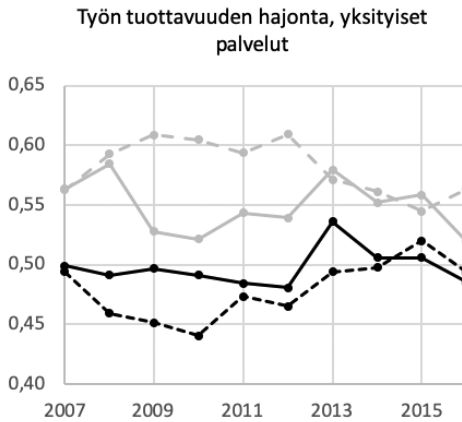
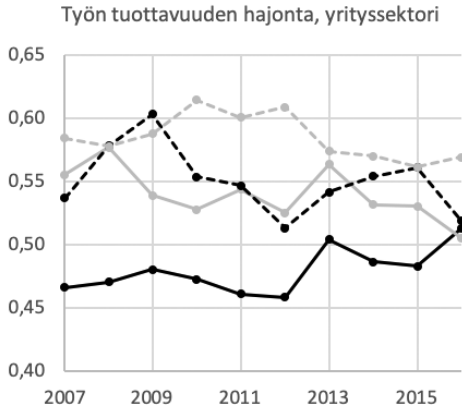
Olemme tarkastelleet maahanmuuttajataustaisten yritysten merkitystä Suomen tuotannon, työllisyyden ja tuottavuuden kasvulle. Analyysiä varten olemme muodostaneet maahanmuuttajataustaisista yrityksistä aikasarjan vuosille 2006–2016 käyttämällä Verohallinnon Tilastokeskukselle tilastotarkoituksiin toimittamia tietoja osakeyhtiöiden omistajaosakkaista. Olemme täydentäneet tätä Tilastokeskuksen *Finnish Longitudinal OWner-Employer-Employee* (FLOWN) -aineistoa ketjuttamalla henkilöomistajia yritysomistajien takaa sekä linkittämällä aineistoon omistajien yritys- ja henkilöominaisuuksia. FLOWN-aineiston lisäksi hyödynnämme tutkimusaineiston muodostamisessa Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoaineiston syntyperän ja ammattiaseman määritelmää sekä henkilöiden yritysuhdelinkkejä.

Maahanmuuttajataustaiset yritykset kattavat vain muutaman prosentin yrityssektorin yrityksistä ja prosentin verran työvoimasta. Vaikka nämä osuudet ovat olleet voimakkaassa kasvussa, maahanmuuttajataustaisten yritysten vaikutus koko kansantalouden tuotannon,

Kuvio 11. Luovan tubon palkkakontribuution kaksi puolta, yksityiset palvelut, %-yksikköä

Kuutio 12. Työn tuottavuuden ja palkkatasojen hajonta yritysten välillä yritysryhmien sisällä

—●— Paikallinen kotimainen
 - - ● - - Globaali kotimainen

—■— Maahanmuuttajataustainen
 - - ● - - Globaali ulkomainen

työllisyyden ja tuottavuuden kehitykseen on kuitenkin väistämättä rajallinen.

Maahanmuuttajataustaisten yritysten tuotanto on kasvanut voimakkaammin kuin paikallisissa kotimaisissa yrityksissä tai globaalisti toimivissa kotimaisissa ja ulkomaisissa yrityksissä. Maahanmuuttajataustaisten yritysten nopea reaalisen arvonlisäyksen kasvu perustuu ennen kaikkea voimakkaaseen työpanoksen kasvuun eikä niiden hyvään työn tuottavuuden (reaalinen arvonlisäys per työtunti) kasvuun. Maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä työpaikkoja tuhoutuu melkein yhtä paljon kuin kotimaisissa paikallisissa yrityksissä eli monet yritykset ovat vähentäneet henkilökuntaansa merkittävästi. Nettomääräisen työpanoksen kasvun ero maahanmuuttajataustaisten ja paikallisten kotimaisten yritysten välillä tulee lähinnä siitä, että maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä uusia työpaikkoja luodaan selvästi enemmän kuin kotimaisissa yrityksissä.

Maahanmuuttajataustaisten yritysten työn tuottavuuden taso on matalampi kuin muissa yritysryhmissä niin koko yrityssectorilla kuin yksityisiä palvelualoja erikseen tarkasteltaessa. Maahanmuuttajataustaisten yritysten työn tuottavuuden kasvuvauhti on jonkin verran nopeampaa kuin paikallisten kotimaisten yritysten. Toisaalta maahanmuuttajataustaisten yritysten välillä on vähemmän tuottavuutta vahvistavaa työpaikkarakenteiden muutosta, eli niin sanottua luovaa tuhoa, kuin muissa yritysryhmissä. Tämä tarkoittaa sitä, että maahanmuuttajataustaisten yritysten työpaikkojen lisäykset tai vähennykset eivät ole yhtä tiukasti kytköksissä niiden tuottavuuden tasoon kuin muissa yritysryhmissä. Varsinkin globaalisti toimivat yritykset tyypillisesti lisäävät henkilökuntansa määrää silloin, kun työn tuottavuuden taso on

suhteellisen korkea ja vähentävät väkeä silloin, kun tuottavuuden taso on suhteellisen matala.

Kuten matalan työn tuottavuuden perusteella voi ounastella, myös palkkataso on maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä muita yritysryhmiä matalampi. Jatkavissa maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä palkkojen kasvuvauhti on kuitenkin ollut keskimäärin muita yritysryhmiä jonkin verran nopeampaa vuosina 2007–2016. Tästä huolimatta palkkaero maahanmuuttajataustaisten yritysten ja muiden yritysryhmien välillä on ollut pikemminkin kasvussa kuin supistumassa. Selitys tälle on se, että maahanmuuttajataustaisiin yrityksiin syntyy jatkuvasti uusia matalapalkkaisia työpaikkoja joko uusiin yrityksiin tai sitä kautta, että matalan palkkatason vanhat jatkavat yritykset lisäävät henkilökuntaansa. Tähän kuvaan sopii myös se, että yritysten väliset palkkaerot ovat maahanmuuttajataustaisten yritysten välillä kasvaneet selvästi enemmän kuin muissa yritysryhmissä.

Vaikka maahanmuuttajataustaisissa jatkavissa yrityksissä palkat ovat kasvaneet keskimäärin nopeammin kuin muissa yrityksissä, niiden palkkojen vuosimuutokset ovat olleet selvästi myötäsyklisempiä kuin muiden ryhmien yrityksissä. Maahanmuuttajataustaisissa yrityksissä palkat siis joustavat suhdannetilanteen mukaan herkemmin kuin muiden ryhmien yrityksissä.

Kaiken kaikkiaan analyysimme tulokset kertovat siitä, että maahanmuuttajataustaiset yrityksen luovat suhteellisesti muita yritysryhmiä enemmän uusia työpaikkoja. Niiden tuottavuuden ja palkkojen tasot ovat kuitenkin hyvin matalia. Tästä syystä niiden merkitys tuotannon ja tuottavuuden kasvulle on vieläkin vähäisempi kuin mitä niiden työvoimaosuuden perusteella voisi odottaa. Toisaalta

tulokset antavat viitteitä siitä, että maahanmuuttajataustaisilla yrityksillä voi olla merkittävä rooli joidenkin työntekijäryhmien työllistämässä. Asian selvittämiseksi tässä tutkimuksessa tehtyä työpaikkavirtojen analyysiä olisi syytä täydentää työntekijävirtojen analyysillä. Tällä tavalla voidaan katsoa tarkemmin, millaiset työntekijät työllistyvät maahanmuuttajataustaisiin yrityksiin. Esimerkiksi voidaan katsoa palkattavien työntekijöiden syntyperää ja sukulaisuussuhdetta yrittäjään sekä alueellista vaikutusta.

Samassa yhteydessä voisi olla luontevaa tarkastella yksityiskohtaisesti myös maahanmuuttajataustaisten yritysten heterogeenisuutta. Mikä osa näistä yrityksistä on innovatiivisia sekä kasvukykyisiä ja -halukkaita? Yhdistetyt työnantaja-työntekijä-omistaja-paneeliaineistot tarjoavat kiinnostavia mahdollisuuksia tällaisten yritysten tunnistamiseen ja analysointiin (Maliranta ja Nurmi 2019). Kysymys on tärkeä, sillä työpaikkavirtoja koskevat analyysit meillä ja muualla ovat osoittaneet, että hyvin pieni määrä yrityksiä voi kattaa hyvin merkittävän osan työllisyyden kasvusta pitkällä aikavälillä (Anyadike-Danes ym. 2015; Haltiwanger ym. 2017; Maliranta ja Hurri 2017). □

Kirjallisuus

- Aghion, P., Akcigit, U. ja Howitt, P. (2014), "What Do We Learn From Schumpeterian Growth Theory?", teoksessa P. Aghion ja S. N. Durlauf (toim.), *Handbook of Economic Growth Volume 2*, Elsevier: 515–563.
- Aghion, P. ja Howitt, P. (2009), *The Economics of Growth*, The MIT Press.
- Anyadike-Danes, M., Bjuggren, C.-M., Gottschalk, S., Hölzl, W., Johansson, D. ja Maliranta, M. (2015), "An international cohort comparison of size effects on job growth", *Small Business Economics* 44: 821–844.
- Balsvik, R. (2011), "Is labor mobility a channel for spillovers from multinationals? Evidence from Norwegian manufacturing", *The Review of Economics and Statistics* 93: 285–297.
- Bellak, C. (2004), "How Domestic and Foreign Firms Differ and Why Does it Matter?", *Journal of Economic Surveys* 18: 483–514.
- Blomström, M. ja Kokko, A. (1998), "Multinational Corporations and Spillovers", *Journal of Economic Surveys* 12: 247–277.
- Bloom, N., Lemos, R., Sadun, R., Scur, D. ja Van Reenen, J. (2014), "JEEA-FBBVA Lecture 2013: The new empirical economics of management", *Journal of the European Economic Association* 12: 835–876.
- Boone, J. (2000), "Competitive pressure: the effects on investments in product and process innovation", *RAND Journal of Economics* 31: 549–569.
- Davis, S. J. ja Haltiwanger, J. (1999), "Gross Job Flows", teoksessa Ashenfelter, O. C. ja Card, D. (toim.), *Handbook of Labor Economics*, Volume 3B, Elsevier.
- Doms, M. E. ja Jensen, J. B. (1998), "Comparing wages, skills, and productivity between domestically and foreign-owned manufacturing establishments in the United States", teoksessa Baldwin, R. E., Lipsey, R. E. ja Richardson, J. D. (toim.), *Geography and ownership as bases for economic accounting*, University of Chicago Press: 235–258.
- Fairlie, R. W. ja Lofstrom, M. (2015), "Immigration and entrepreneurship", teoksessa Chiswick, B. R. ja Miller, P. W. (toim.), *Handbook of the economics of international migration*, Volume 1, Elsevier: 877–911.
- Fairlie, R. W. ja Meyer, B. D. (2003), "The Effect of Immigration on Native Self-Employment", *Journal of Labor Economics* 21: 619–650.

- Fornaro, P. (2018), “Immigrant Entrepreneurship in Finland”, The Research Institute of the Finnish Economy, Report No. 83.
- Fosfuri, A., Motta, M. ja Rønde, T. (2001), “Foreign direct investment and spillovers through workers’ mobility”, *Journal of International Economics* 53: 205–222.
- Hakkala Nilsson, K. ja Sembenelli, A. (2018), “Multinationals, competition and productivity spillovers through worker mobility”, *Review of World Economics* 154: 401–426.
- Haltiwanger, J., Jarmin, R. S., Kulick, R. ja Miranda, J. (2017), “High Growth Young Firms: Contribution to Job, Output, and Productivity Growth”, teoksessa Haltiwanger, J., Hurst, E., Miranda, J. ja Schoar, A. (toim.), *Measuring Entrepreneurial Businesses: Current Knowledge and Challenges*, University of Chicago Press: 11–62.
- Helpman, E. (2006), “Trade, FDI, and the Organization of Firms”, *Journal of Economic Literature*, 44: 589–630.
- Helpman, E., Melitz, M. J. ja Yeaple, S. R. (2004), “Export versus FDI with Heterogeneous Firms”, *American Economic Review* 94: 300–316.
- Hyytinen, A. ja Maliranta, M. (2013), “Firm life-cycles and evolution of industry productivity”, *Research Policy* 42: 1080–1098.
- Hyytinen, A. ja Maliranta, M. (2019), “Kasvu ja talouden dynamiikka yritystasolla”, teoksessa Honkapohja, S. ja Vihriälä, V. (toim.), *Suomen kasvu. Mikä määrää tahdin muuttuvassa maailmassa?*, Helsinki, Taloustieto Oy: 57–77.
- Ilmakunnas, P. ja Maliranta, M. (2011), “Suomen työpaikka- ja työntekijävirtojen käännteitä: toimialojen elinkaaret ja finanssikriisi”, *Työpoliittinen Aikakauskirja* 54(2): 6–23.
- Kerr Pekkala, S. ja Kerr, W. R. (2016), “Immigrant Entrepreneurship”, NBER, Working Paper No. 22385.
- Maliranta, M. ja Hurri, P. (2017), “Kasvuyritykset ja talouskasvu: empiirinen analyysi kasvuyritysten työllisyyden ja tuottavuuden dynamiikasta”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 113: 7–21.
- Maliranta, M. ja Nurmi, S. (2019), “Business owners, employees, and firm performance”, *Small Business Economics* 52: 111–129.
- Willmore, L.N. (1986), “The comparative performance of foreign and domestic firms in Brazil”, *World Development* 14: 489–502.